

Remissvar - En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)

KS/2023:304

Sunne kommun avger härmed yttrande om utredningen En uppväxt fri från våld. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70).

Sammanfattning

Sunne kommun ställer sig i huvudsak positiv till betänkandet och tycker man har tagit ett helhetsgrepp kring våld mot barn som är viktig både för individ, grupp och samhälle.

Regeringens ambitionsnivå med strategin är hög och det är positivt att man vill göra en kraftsamling för att sätta fokus på området och att arbetet ska hållas ihop av en gemensam strategi. Forskningen visar att konsekvenser av våld, både gällande den som blir utsatt eller bevittnar våld har stor påverkan under hela livet. Stödet behöver således förbättras och möjligheter till att utveckla arbetet utifrån senaste forskning och evidens. Viktigt är dock att det finns möjlighet att landa ambitionsnivån i verkligheten så det är möjligt att genomföra. Sunne kommun, likväl med andra kommuner, står i en bemannings- och kompetensutmaning som innebär svårigheter redan idag med att klara de uppdrag som man har. Hänsyn behöver beaktas till detta när genomförandet av strategin ska påbörjas och att man skapar goda förutsättningar för landets kommuner ska klara att möta upp det behov som med största sannolikhet kommer att öka och påverka bland annat den redan hårt belastade socialtjänsten.

Det tillsammans med att kommunen, troligen främst genom socialtjänsten, får ett än mer omfattande uppdrag att jobba med frågorna på olika sätt så kommer det kräva betydande resurstillskott till verksamheterna. Utöver det rent ekonomiska tillskottet som kommer krävas behöver det finnas tillgång till kompetens.

Det saknas idag i många kommuner personal som uppfyller behörighetskraven för att jobba med frågorna. Det måste således i en strategi för detta även finnas med hur behovet av kompetensförsörjning ska mötas. Utöver personer att anställa, behöver kompetensen höjas ytterligare hos medarbetarna som ska utföra de olika delarna av strategin i praktiken. Inom området barn och unga ska det finnas kompetens att möta alla former av utsatthet hos barn och kunna förstå på vilket sätt samhället kan hjälpa barnet på bästa sätt utifrån det som visar sig i t.ex. en social utredning. Det kräver att verksamheterna och medarbetarna har hög kompetens inom många olika områden vilket är en utmaning redan idag.

I andra olika satsningar som görs genom statliga utredningar som sedan blir lagstiftning, är många kommuners uppfattning att den så kallade finansieringsprincipen inte följs. Detta då den eventuellt statliga finansieringen genom statsbidrag till kommunerna för olika ambitionshöjande förändringar nästan alltid är underfinansierad i relation till de kostnader det medför i praktiken. I detta fall krävs mer än bara finansiering i ett uppstartsskede. För att klara en hög ambitionsnivå krävs personer som har ett ansvar för att driva och säkerställa kompetensnivån i organisation även över tid. Inom befintlig socialtjänst finns idag inget utrymme för ett utökat uppdrag. Det mest betydande problemet som socialtjänsten står idag är att det inte finns personal att rekrytera, så det behöver också tas hänsyn till i hur man ska kunna driva och utveckla arbetet i vardagen.

Det kommer även krävas att det finns kvalitativa insatser och stöd att använda för att lyckas med det strategin vill uppnå. En utmaning är ofta förnekelsen kring våldet och låg mottaglighet hos våldsutövare det kommer därför krävas omfattande arbete med att vidareutveckla olika metoder/insatser för målgruppen.

Våldsbegreppet har redan idag en bred tolkning och det finns många olika former av våld. Det gör att det ibland är svårt i det vardagliga arbetet då olika former av våld kräver olika verktyg. Det är därför önskvärd att våldet på något sätt kan kategoriseras i hela systemet så att alla former av våld inte ska hamna i samma område gällande vilka former av stöd och insatser som behövs och när det finns grund för eller inte gällande tvångsåtgärder och liknande.

Sunne kommuns synpunkter på betänkandes förslag

Sunne kommun ställer sig huvudsakligen positiv till betänkandet. Förslagen är ambitiösa och efterfrågade och tar ett helhetsgrepp kring barns olika former av våldsutsatthet på olika arenor utifrån den breda definitionen av våld mot barn som återfinns i FN:s konvention om barnets rättigheter. Den mycket breda ansatsen i förslaget kommer i hög grad att bidra till att såväl de nationella målen för de mänskliga rättigheterna som för barnrätten uppnås i högre grad. Förslaget ligger även mycket väl i linje med de för uppdragen utarbetade nationella strategierna, som i huvudsak handlar om att skapa en sammanhållen struktur för arbetet inom rättighetsområdet. Även möjligheterna till att uppnå målen för det funktionshinderpolitiska uppdraget kommer att öka genom utredningens förslag. Utredningen har tagit sin utgångspunkt i barnkonventionen, barnrättskommitténs rekommendationer och Sunne kommun ser särskilt positivt på att barnen själva i allra högsta grad har varit delaktiga i utredningsprocessen.

Sunne kommun ser det som viktigt att strategin kommer omfatta även papperslösa och gömda barn samt barn som inte har en fast bostad eller omfattas av vräkning.

Samhållning och genomförande

I utredningen framgår att den analys som Statskontoret gjort av länsstyrelsernas arbete med En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har fått genomslag i förslagen, vilket möjliggör ett mer effektivt arbete med större genomslagskraft. Utredningens förslag till fem målsättningar överensstämmer väl med målsättningarna i ovan nämnda strategi. Även detta torde underlätta samordningen och genomförandet av arbetet såväl på länsstyrelsen som hos andra, av utredningen utpekade, aktörer. Sunne kommun betonar vikten av att integrera förslagen i föreliggande utredning med de förslag till nya uppdrag avseende våld i barn och ungas nära relationer som beskrivs i Vägar till ett tryggare samhälle (SOU2022:67) och den nya lagstiftningen avseende Kommuner mot

brott (SOU2021:49) så att uppdragen hålls samman där det är möjligt och inte fördelas på fler aktörer än nödvändigt.

Ojämlika förutsättningar

Barn är inte en homogen grupp och deras behov skiftar utifrån exempelvis ålder, kön, särskilda sårbarheter och bakgrund. Redan idag är det fastställt att tillgången till insatser avseende stöd, skydd och behandling är ojämlig över landet. Om strategins genomförande får de effekter som beskrivs i utredningen och våld kommer att upptäckas i allt högre grad och där behoven av skydd, stöd och behandling i och med detta kommer att öka så kommer även kostnaderna att öka markant. Detta innebär att kommuners och regioners ojämlika förutsättningar kommer att bli ännu mer uppenbara. Frågan blir då vem som på kort sikt ska bära kostnaderna för att samhället på lång sikt ska förbygga och bekämpa individuellt lidande och därigenom öka den samhällsekonomiska lönsamheten? I ett glesbygdslän med många små kommuner som Värmland så är detta en väldigt viktig fråga.

Brottmålsprocessen för barn som utsatts för våld

Sunne kommun saknar ett utökat resonemang kring rättsprocessen avseende barn i utredningen. I förslagen benämns brottmålsprocesser som rör våldsutsatta barn. Dock finns en korrelation mellan brottmålsprocesser mot barn och civilrättsliga processer som rör barn. Exempelvis i de fall där barn är utsatta för våld och det samtidigt pågår en civilrättslig process kring vårdnad, boende och umgänge eller de fall där barnet är målsägande i ett brottmål, misstänkt i ett annat brottmål och samtidigt part i en civilrättslig process avseende LVU. Även de fall där barn enbart berörs av civilrättsliga mål har bärighet på det föreslagna målet att förebygga och bekämpa våld mot barn. För att kunna tillgodose barnets bästa krävs en analys av såväl enskilda som flera pågående rättsprocesser kring ett barn. Utredningen fastställer själva under 10.6.1 Tillgängligheten till skydd stöd och behandling behöver förbättras att det är viktigt att skydds- och stödinsatser framgent ska ges ”snabbt, vid rätt tidpunkt, så länge som det behövs och oavsett hur lång tid efter utsattheten som hjälpbehovet dyker upp”. Utifrån detta hade det eventuellt varit möjligt att skriva fram förslag kring domstolar som har spetskompetens kring brottmål och civilrättsliga mål rörande barn.

Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

Folkhälsomyndigheten har ett brett uppdrag och arbetar främjande, förebyggande och preventivt vilket Sunne kommun ser som positivt för att få den inriktning på strategiarbetet som betänkandet önskar.

Utredningen synliggör dock att kompetensen kring barn och våld huvudsakligen ligger hos andra nationella myndigheter så som Socialstyrelsen, Barnafrid och Jämställdhetsmyndigheten.

Ett antal nationella aktörer ska bidra särskilt i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål. Sunne kommun önskar att det ses över om fler nationella myndigheters förordningar, uppdragsbeskrivningar och regleringsbrev behöver justeras avseende ansvaret för det övergripande arbetet med strategin med syfte att få ytterligare kraft i den samverkan som krävs på nationell nivå.

Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

Sunne kommun tillstyrker och välkomnar förslaget att länsstyrelserna ges ett uttalat ansvar för att uppnå strategins föreslagna mål på regional och lokal nivå. Utredningen lyfter ett flertal olika området

som länsstyrelserna idag ansvarar för, exempelvis Agenda 2030 och barnrättsuppdraget, men inte uppdraget med mänskliga rättigheter.

Sunne kommun bedömer det som viktigt att utredningen belyser den komplexitet inom vilken fenomenet våld mot barn förekommer och synliggör att det berör många olika aktörer på samtliga samhällsnivåer. Komplexiteten runt fenomenet innebär ökade krav på både länsstyrelsernas och övriga regionala aktörers arbete vilket omskrivs i utredningen med särskilt fokus på sektorsövergripande samarbete. Det förslag som finns avseende regionernas arbete med den nationella strategin berör hälso- och sjukvårdens samverkan med andra aktörer runt det våldsutsatta barnet. Sunne kommun saknar regionernas ansvar för och roll i genomförandet av strategin.

Organisering

Utredningen konstaterar att våld mot barn är en folkhälsofråga, ett stort samhällsproblem och att frågan berör många olika arenor och nivåer i samhället. Förslaget blir trots detta att inordna uppdraget i länsstyrelsens arbete mot mäns våld mot kvinnor. Sunne kommun vill uppmärksamma att den föreslagna ordningen riskerar att bygga in ytterligare ett stuprör i det interna och externa arbetet. Det kan motverkas genom en intern organisering som främjar en bred förståelse av barns våldsutsatthet men har dock en fortsatt oro för att förslaget riskerar att motverka den breda ansats på arbetet som utredningen beskriver som avgörande. Utredningen synliggör att barns utsatthet för våld kräver ett helhetsgrepp för att uppnå den nationella strategins mål då målen omfattar bland annat barns rättigheter, folkhälsa, jämställdhet, jämlikhet och brottsprevention. Sunne kommun menar att det utifrån detta är av yttersta vikt att folkhälsouppdraget och det funktionshinderspolitiska uppdraget lyfts in i arbetet med strategin.

Kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner

Sunne kommun vill belysa att förslagen i föreliggande utredning i stor utsträckning liknar den kommande lagstiftningen avseende kommuners ansvar att bedriva brottsförebyggande arbete. Utifrån detta avstyrker Sunne kommun utredningens förslag till Lag med vissa bestämmelser om kommuners ansvar att förebygga och bekämpa våld mot barn och menar att de skrivelser som finns i förslaget bör inkorporeras i Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Sunne kommun vill belysa att lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbetet inte täcker in de behov som finns kopplat till att förebygga det våld som drabbar barn. Detta utifrån att visst våld som barn utsätts för inte utgör brott i lagens mening, exempelvis försummelse. Dessutom är lagen om kommunens brottsförebyggande arbete begränsat till ett förebyggande arbete. Sunne kommun vill därför lyfta risken för att kartläggnings-, analys- och planeringsarbete för att upptäcka våldsutsatthet och ge skydd och stöd till barn som utsatts uteblir.

Stort ansvar och omfattande arbete

Sunne kommun menar att det är positivt att lagförslaget, likt lagen om kommunernas brottsförebyggande arbete, inte föreslår en detaljerad reglering gällande på vilket sätt kommunerna ska genomföra kartläggningen. Det kommer dock innebära ett stort arbete för kommunerna att kartlägga brottsligheten i det geografiska området samt ta fram en analys och åtgärdsplan utifrån lägesbilden. Kommunen ska utöver detta enligt utredningens förslag kartlägga och analysera vad som inom kommunens verksamhetsområden behövs för att uppnå de fyra första målområdena i den föreslagna strategin.

Resurssättning

Sunne kommun önskar ett förtydligande kring hur fördelningen av ekonomiska resurser till kommunerna ska genomföras. Sunne kommun bedömer att det är en låg summa att fördela till kommunerna satt i relation till både det utökade ansvar kommunerna ges och den samhällsekonomiska vinst som utredningen beskriver att arbetet med strategin ska ge. En svårighet att ta hänsyn till är också svårighet att besätta tjänster idag då det finns stora svårigheter att rekrytera personal och ännu större svårigheter att rekrytera personal med rätt kompetens. En ännu större oro finns hos Sunne kommun efter de tre åren gått då det statliga implementeringsstödet försvinner. Utökar man arbetsbördan så får den idag inte plats i det befintliga uppdragen utan det krävs en utökning av resurserna på permanent basis för att kommunerna ska klara uppdraget med både utökat uppdrag och en kvalitetshöjning. Om man väljer att besluta enligt föreslagen utredning utan att tillsätta resurser enligt det ambitiösa nivå som utredningen beskriver så kommer strategin bli tandlös. Det vill säga det personliga lidande och de samhällskostnader som den ska lösa kommer inte ge önskat resultat i verkligheten.

I tjänsten

Malin Lindén Ohlsson
tf kommunchef
Sunne kommun